

СУ “Св. Климент Охридски”

Исторически факултет

Специалност История

Курсова работа

**Могъщество на Българската държава през първата
половина на IX век**

**Изготвил:
Томи Славов Алексеев
ф.№ 22717**

Биографична справка

Крум става хан на България през 803 г. и остава на престола до 814 г. По време на царуването му територията на България се увеличава почти два пъти, простираща се от среден Дунав до Днепър и от Одрин до Татарските планини. Крум започва приобщаване на славяните към властта, прокарва първите общовалидни закони в Първото българско царство и започва провеждането на административна реформа.

Първи години от управлението на хан Крум

Две години след разгрома на Аварския хаганат (803) от Карл Велики, Крум довършва остатъците от някога могъщото варварско военно-племенно обединение (805). За тази победа на българите научаваме благодарение на кратко известие в лексикона „Свидас“ от X век. България и Франкската империя стават непосредствени съседи по Средния Дунав.

Новопридобитата Трансилвания, поради залежите на сребро и каменна сол, и успешната експлоатация на солниците, осигурява на българите важно международно търговско положение. През 807 г. византийският император Никифор I Геник започва поход срещу България с цел да я покори. Това е продиктувано именно от завладяването на Трансилвания.

Освен това той смята, че българският владетел може да изпрати помощ на наскоро разбунтувалите се славяни в Пелопонес. Походът стига само до Одрин, след което Никифор трябва да се завърне в Константинопол поради слухове за готвен преврат в столицата. Това дава възможност на Крум да поеме инициативата.

През 808 г. той нахлува по поречието на Струма и напада византийските военни части там. В резултат на това в хазната постъпват заплатите на местните войници, възлизащи на 1100 литри злато. След това след тежка обсада през 809 г. Крум завладява Сердика. Градът има важно икономическо и стратегическо значение, защото през него минават много важни търговски пътища за Константинопол, и защото от там може лесно да се атакува Македония.

През 811 г. Никифор събира многобройна елитна войска край крепостта Маркели и поема на нов поход срещу България. Уверен в успеха си, императорът води със себе си сина си Ставракий и много ромейски аристократи. Крум разбира,

че не може да мери сили с такава армия и предлага мир, но Никифор отказва, „заслепен от собственото си зломислие и от внушенията на своите съветници“ (Теофан). Това кара владетелят да напусне Плиска, оставяйки около 12 000 души да защитават столицата. Според „Анонимния ватикански разказ“ византийците преминават Стара планина и след това превземат столицата без особени проблеми.

Византийски поход от 811 година

Всички хронисти критикуват нехристиянското поведение на императора след победата. Той нарежда да се ограби владетелския дворец и да се опожарят складовете. Поголовно е избивано и мирното население. След завладяването на столицата, Крум прави второ предложение за мир, но Никифор отново отказва, тъй като смята, че е в позицията на по-силния. Императорът дори замисля да премине с армията си през цяла Мизия и тогава да се завърне в Константинопол. Крум, който е запазил по-голямата част от войската си непокътната, нарежда да бъдат въоръжени всички способни да носят оръжие и дори няколко аварски отряда. Освен това са преградени проходите с дървени укрепления, насипи и ровове, а на българите е наредено да чакат в засада.

Никифор усеща опасността и побързва да се отправи към Константинопол. Византийците разтеглят отрядите си на огромни разстояния. Все пак с главните сили императорът решава да пренощува във Върбишкия проход. Призори на 26 юли войските на Крум ограждат византийците.

Императорът загива веднага. Част от обградените слизат от конете си, за да преминат стената на ограждението, което им пречело да избегнат смъртта. За тяхна изненада зад него има гибелен ров. Спасяват се малцина. След това, според легендата, е наредено от главата на императора да бъде направена чаша за владетеля, обкована със сребро. По този начин, според прабългарските вярвания, той си присвоявал орендата (силата) на убития враг.

Военни действия 812 — 814 г.

През 812 г. Крум започва военни настъпления в Тракия, които впоследствие стигат до Струма. След завладяването на крепостта Девелт той започва преселване на българско население по тези земи, което говори, че Крум смята тези територии не за временна придобивка, а за постоянно владение на България. Поради тази при-

чина той бърза да изгради българска администрация в тези територии, за което съдим от Хамбарлийския надпис.

Тогава Крум изпраща в Константинопол славянския първенец Драгомир, който прави още едно предложение за мир чрез преподписване на договора от 716 г. който сключил Тервел с ромеите. Това предложение се налага поради изтощението както на страната, така и на армията. Нужно е българите да възвърнат силите си, след което да проведат нова експанзия на югозапад. Михаил I Рангаве отказва и Крум съгласно предварително поставения ултиматум превзема Месемврия, където войниците му откриват 36 медни сифона за изстрелване на гръцки огън. След Месемврия българите поемат към Константинопол.

Последната сериозна преграда пред българите е крепостта Версиникия, където е съсредоточена голяма ромейска армия. След неколкодневно дебнене на 22 юни 813 г. Михаил Рангаве заповядва нападение. Първоначално българите отстъпват, но в последвалия контраудар разгромяват византийската армия. Превземането на крепостта бележи края на краткото управление на Михаил I Рангаве (811-813), който е свален от престола от Лъв V Арменец.

След победата при Версиникия Крум продължава настъплението към Константинопол. По пътя повечето крепости, чули за силата на българската армия, се предават без бой. Само Адрианопол оказва съпротива. Обсадата на този град се ръководи от брата на Крум, който пък продължава настъплението към византийската столица.

Пред стените на византийската столица владетелят извършва внушителни езически жертвоприношения на хора и животни. Освен това Крум нарежда да се изкопае ров с вал от Влахерните до Златната Врата. Така столицата е обградена откъм сушата. Тези действия на българския владетел са по-скоро демонстрация на сила, отколкото сериозни намерение за превземане на града. Целта е да бъдат принудени византийските управници да сключат мир.

Новият император започва мирни преговори, с тайната идея по време на преговорите Крум да бъде убит. В изискванията за среща между двата лагера е това, двете страни да са малобройни и невъоръжени. Поради тази причина заедно с Крум присъстват кавкана и зет му Константин Пацик (който най-вероятно бил из-

ползван за преводач). За разлика от тях Лъв V Арменец не присъства лично. Още в началото на срещата българският владетел забелязва знаците, които ромеите правят на чакащите в засада войници и бързо избягва. За съжаление кавканът е убит, а Константин Пацик пленен. Разгневен от низостта на ромеите, Крум нарежда да бъдат разграбени и опожарени църквите и манастирите в Източна Тракия. Кулминацията на гнева му е превземането на Адрианопол и пленяването на 10 000 войници, защитаващи града. Въпреки че Крум си дава сметка за отбранителните възможности на византийската столица, започва масова подготовка за нападението на Константинопол, която включва славяни, авари и специални обсадни съоръжения. Притеснен от всички тези приготовления императорът започва укрепване на стените на града и защитните съоръжения.

Смъртта на хан Крум

За съжаление този грандиозен план на българския владетел не се осъществява. На 13 април 814 г. Крум умира, най-вероятно от сърдечен удар. В „Скриптор инцертус“ се говори за „невидима ръка“, а в славянския превод на Менологията на Василий II се казва, че Крум е наказан заради извършените жестокости. Някои изследователи се позовават на такива извори и заключават, че е извършено „сакрално цареубийство“ с цел силата на владетеля да премине в приемника му, но това не е доказано.

Крумовото законодателство

Освен даровит военачалник, Крум е и талантлив държавник. Той създава първите писани закони. Според една легенда той разпитал аварски военнопленници какво довело до разпадането и унищожението на тяхната държава и създал своите закони въз основа на техните отговори. Сведения за Крумовите закони се срещат във византийската енциклопедия „Свидас“ от 10 век. Трябва да се отбележи фактът, че за пръв път е направен опит да се въведе единен правов ред в страната. Тези закони трябва да уеднаквят правата на славяните и българите в държавата и да премахнат обичайноправните норми по места.

Реформа в администрацията

Крум прави и първите стъпки към административна реформа, за която съдим от Хамбарлийския надпис. Той премахва племенната автономност в Тракия и поверява областта на кавкана, ичиргу-боила и брат си. Практиката до този момент е сакрата да се поделя на център, ляво и дясно. С този си акт Крум прекъсва тази традиция и започва промяната на държавно-административната система. Управителите на новите области са назначавани пряко от владетеля, а не както до сега — племенните вождове на славяните. Освен това територията на областта не зависела от територията, обитавана от дадено племе.

Заключение

За краткото си управление Крум постига териториално разширение и укрепване на държавата, каквито никой друг преди него не успял. Победите му в битките на Балканите заздравяват позициите на България не само пред Византия, но и в цяла Европа, издигайки страната като трета по сила на континента. Благодарение на силната си войска Крум успява да отстрани Византийската империя като противник за близо един век. Той продължава обединението на славяните на полуострова, а след него основна цел на българските владетели става завладяването на Константинопол.

Използвани източници:

Изображения:

1 -

http://upload.wikimedia.org/wikipedia/commons/thumb/b/b6/Copy_of_P1000331.JPG/800px-Copy_of_P1000331.JPG

2 -

[http://upload.wikimedia.org/wikipedia/commons/archive/d/d3/20100218051144!Territorial_expansion_during_the_reign_of_Khan_Krum_\(803-814\).png](http://upload.wikimedia.org/wikipedia/commons/archive/d/d3/20100218051144!Territorial_expansion_during_the_reign_of_Khan_Krum_(803-814).png)

3 - <http://www.znamli.com/statii-img/timthumb.php?src=statii-img/11052112129.jpg&w=500&h=300&z=1>

4 - <http://upload.wikimedia.org/wikipedia/commons/9/93/52-manasses-chronicle.jpg>

5 -

<http://www.vmroyouth.org/files/images/Krum%20piruva%20sled%20pobedata%20nad%20imperator%20Nikifor.jpg>

6 - <http://upload.wikimedia.org/wikipedia/commons/5/5b/KrumAndMichael.jpg>

7 - <http://t1.gstatic.com/images>

8 - <http://www.guide-martine.com/images/remparts.jpg>

Текстове:

История на България — Уикипедия -

http://bg.wikipedia.org/wiki/История_на_България

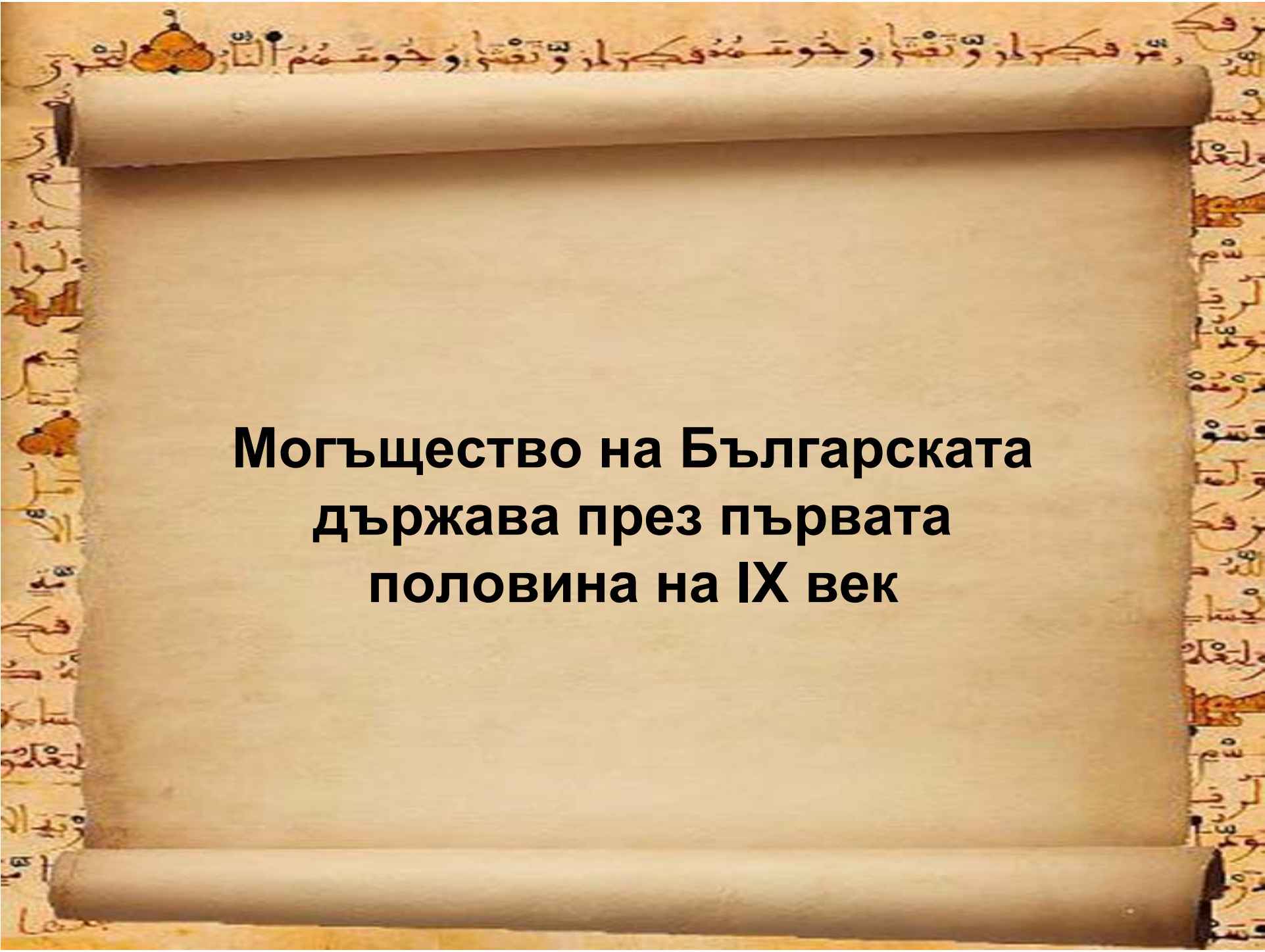
България през I-та половина на IX век - <http://istoriabg.com/?p=194>

История на България –

<http://hlapeta.bg/Pages/Curious/Bulgaria/default.aspx?evntid=25605>

Делев, П. и др. История на България: от древността до наши дни. Учебник за 11. клас. Изд. Планета 3. С. 2001 г.

Гюзелев, В. и др. История и цивилизация за 11. клас - задължителна подготовка. Изд. Просвета. С. 2001 г.

**Могъщество на Българската
държава през първата
половина на IX век**

Крум става хан на България през 803 г. и остава на престола до 814 г. Крум прокарва първите общовалидни закони в Първото българско царство и започва провеждането на административна реформа.

Две години след разгрома на Аварския хаганат (803) от Карл Велики, Крум ликвидира някога могъщото варварско военно-племенно обединение (805).

През 808 г. хан Крум нахлува по поречието на Струма и напада византийските военни части там. След тежка обсада през 809 г. Крум завладява Сердика.

През 811 г. Никифор събира многобройна елитна войска
край крепостта Маркели и поема на нов поход срещу
България.

Според легендата, наредено било от главата на императора да бъде направена чаша за владетеля, обкована със сребро. По този начин, според прабългарските вярвания, той си присвоявал орендата (силата) на убития враг.

عز فكركم از و تقيا و خوتهمه فكركم از و تقيا و خوتهمم النار

През 812 г. Крум започва военни настъпления в Тракия. След завладяването на крепостта Девелт той започва преселване на българско население по тези земи. Той бърза да изгради българска администрация в тези територии, за което съдим от Хамбарлийския надпис.

Последната сериозна преграда пред българите е крепостта Версиникия, където е съсредоточена голяма ромейска армия. Превземането на крепостта бележи края на краткото управление на Михаил I Рангаве (811-813), който е свален от престола от Лъв V Арменец.

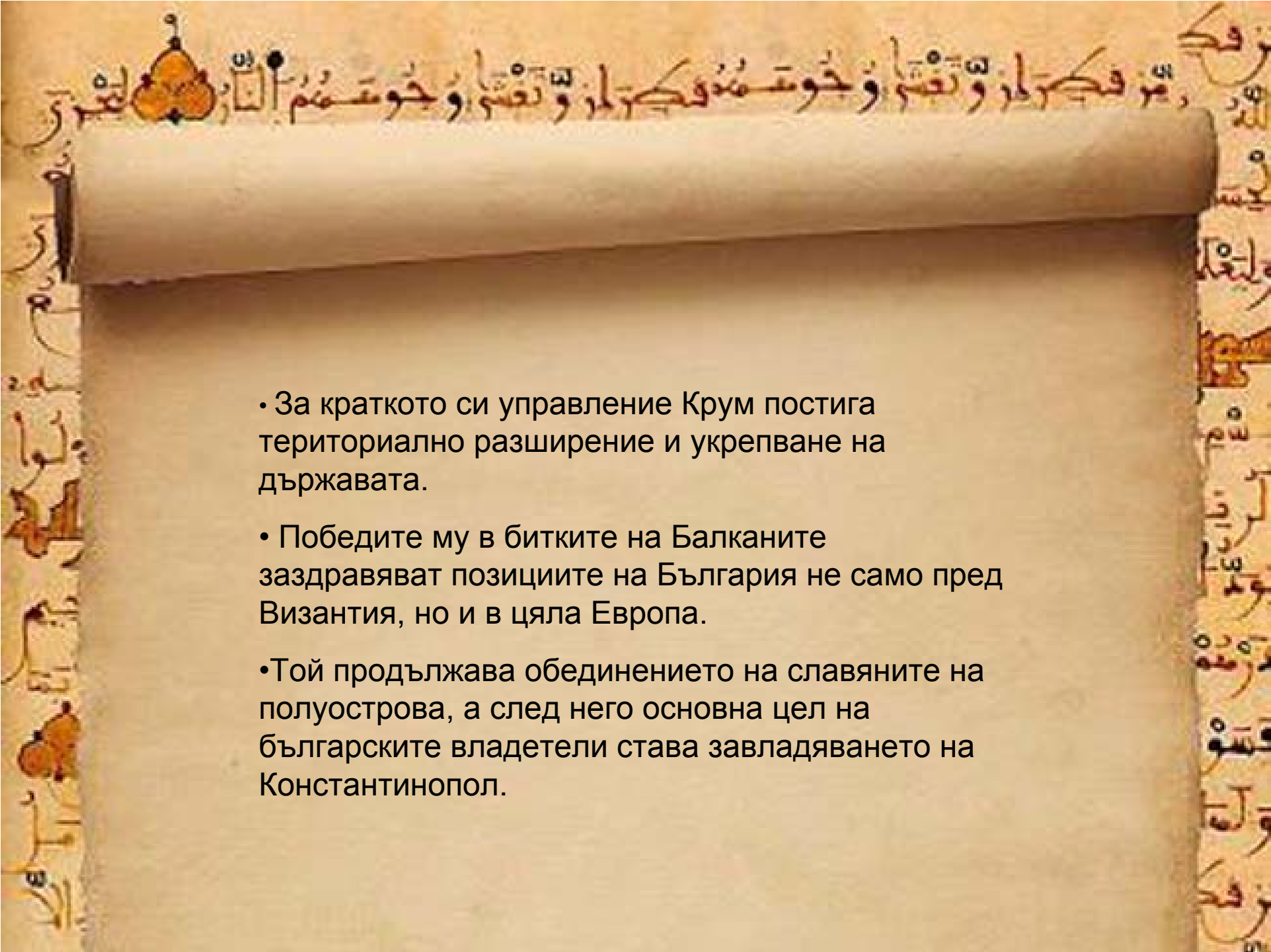

След победата
при Версиникия
Крум продължава
настъплението
към
Константинопол.

Пред стените на византийската столица владетелят извършва внушителни езически жертвоприношения на хора и животни. Освен това Крум нарежда да се изкопае ров с вал от Влахерните до Златната Врата.

-
- За краткото си управление Крум постига териториално разширение и укрепване на държавата.
  - Победите му в битките на Балканите заздравяват позициите на България не само пред Византия, но и в цяла Европа.
  - Той продължава обединението на славяните на полуострова, а след него основна цел на българските владетели става завладяването на Константинопол.